

mangfoldet skal få mulighet til å bli representert i demokratiet. Det blir derfor politisk viktig å ivareta begrepet slik at mennesker med funksjonshemninger ikke forsvinner.

Camilla Hansen

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Seksjon for medisinsk antropologi og medisinsk historie
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. FN. The Protection and promotion of the rights and dignity of persons with disabilities. www.un.org/esa/socdev/enable/rights/ahcfinalrepe.htm (27.5.2008).

En kulturformidler ved veis ende

Strøm-Olsen T.

Trekkfuglene

Et liv i musikk, kunst og kreft
275 s, ill. Oslo: Koloritt forlag, 2008. Pris NOK 348 ISBN 978-82-92395-49-3

Terje Strøm-Olsen er en kjent kulturpersonlighet som har virket som orkesterleder, konsert- og teaterprodusent, men først og fremst som impresario for mange av de store konsertarrangementene som har funnet sted fra

1970-årene til i dag innen klassisk musikk, opera og underholdningsmusikk, både i Norge og i mange andre land. Utgangspunktet for boken er kampen mot livstruende beinmargskreft og et ønske om å formidle noe av det som står igjen som en essens fra et mangslungent liv i kunstens tjeneste.

Trekkfuglene er en personlig beretning, der målgruppen sannsynligvis er det kulturinteresserte publikum. Boken er tiltalende presentert, rikt illustrert med god layout, skrevet på et lettfattelig språk med flyt, men med mange gjentakelser, både hva angår form og innhold.

Strøm-Olsen gir oss et sveip bakover til sine røtter i Kristiansands borgerskap knyttet til sjøfart. Vi får innblikk i de kreftene som har formet ham, bidratt til hans livsanskuelse og gitt ham motet til å stå for sine synspunkter. Det skinner igjennom at det har kostet å velge bort en trygg videreføring av familiebedriften og i stedet ta på seg krevende, ofte upopulære oppgaver. Han gir oss innblikk i nervepresset rundt de store arrangementene, med transportstreiker rett før en kjempeforestilling

eller spillet bak kulissene rundt de store russiske artistene.

Kjernerpunktet i Strøm-Olsens fremstilling er forholdet til musikken og lidenskapen for formidling av kvalitetsmusikk. En bærende metafor er hentet fra møtene med kjente kunstnere som mistet fedrelandet. Dermed mistet de klangbunnen for sin kunst. Som trekkfugler i en fremmed verden kunne de ikke vende tilbake. Terje Strøm-Olsen viser oss hvordan kunst og politikk hører sammen, og hvordan kunsten gjenspeiler et samfunns verdigrunnlag.

Strøm-Olsens kamp mot livstruende kreftsykdom går også som en rød tråd gjennom fortellingen. Her er imidlertid temperaturen i fremstillingen lavere: Strøm-Olsen gir ikke det direkte innblikket i selve opplevelsen av å leve med kreft som vi har fått de senere årene gjennom sentrale bøker som *Veien til Karlsruvogna*, *Kampen om håpet* og *Idas dans*. I det hele tatt forblir fortelleren nær og fjern på samme tid. Strøm-Olsens styrke kommer særlig frem i evnen til å trekke store linjer. Disse trekkes på få sider tilbake i norsk historie, mellom kulturliv og politikk og de kreftene i samfunnet som former et kulturuttrykk. Beretningen synliggjør kostnadene med å velge livsbaner utenom det vanlige, enten personen heter Vladimir Ashkenazy, prinsesse Diana av England eller Terje Strøm-Olsen.

Audun Myskja

Senter for livshjelp
Ski

Om en sorgprosess

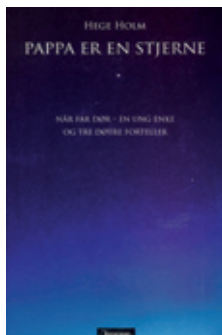
Holm H.

Pappa er en stjerne

Når en far dør – en ung enke og tre døtre forteller. 216 s. Oslo: Aschehoug, 2007.

Pris NOK 299

ISBN 978-82-03-29124-1

Dette er en usentimental og likefrem beretning skrevet om en plutselig endring i en families liv når far får en uheldelig kreftlidelse og dør etter kort tids sykdom. Beretningen er nesten brutalt ærlig og personlig. Dette er en

styrke ved boken, fordi mange nok kan kjenne seg igjen i måten å reagere på og i dilemmaer knyttet til vanskelige valg. Forfatteren gir ingen oppskrift på hvordan slike hendelser kan takles, men hun beskriver

mye av det som er viktig for mennesker som kommer i en slik livssituasjon.

I beretningen er hovedfokus på første året etter familiefarens død, i hovedsak slik mor i familien opplever det. Tittelen kan forlede noen til å tro at det er barnas tanker og opplevelser den handler om. De små beretningene som barna formidler, er allikevel viktige. Kanskje de en gang vil kunne skrive sin egen bok. Det ville kunne gi voksne viktig lærdom for å kunne være bedre voksne for barn som mister en av foreldrene sine.

Fire hovedavsnitt dekker fire faser fra faren blir syk til de første årene er gjennomlevd. En kort epilog kommer i tillegg. Forfatterens intensjon er å fortelle historien uten faglige fortolkninger. På den måten er den lærerik for mennesker i hjelpeapparatet, men den er nok mest av interesse for andre som kan lese den med gjenkjennelse av egen situasjon.

Eili Sponheim

Klinikk for psykisk helse – barn og ungdom
Ullevål universitetssykehus

Gjensyn med Kunsten å leve

Johannessen JV.

Kunsten å leve

2. utg. 280 s, ill. Oslo: Aschehoug, 2007.

Pris NOK 449

ISBN 978-82-03-23508-5

Første utgave av *Kunsten å leve* kom ut i 1993. Jan Vincents Johannessen (f. 1941), lege og direktør ved Radiumhospitalet i over 23 år, skrev den etter at sønnen Runar ble slått ned på åpen gate ved et knyttneveslag mot

haken. Han hadde et langt sykeleie preget av usikkerhet mht. overlevelse og sen-skader. Forfatteren skrev boken mens han bodde i et hus på tunet hos maleren Jakob Weidemann (1923–2001) og hans kone Anne. Teksten ble delvis til i samtale med dem, og boken ble rikt illustrert med malerier av Jakob Weidemann. Boken ble solgt i 135 000 eksemplarer og endte som nummer tre på årets bestselgerliste.

15 år senere. Jakob Weidemann er død, og Runar har ifølge faren fått en meningsfull jobb i fjernsynet. Den nye utgaven er betydelig omskrevet og utvidet, og illustrasjonene av Weidemann er nye. Den er tilpasset Anne Weidemann, fra Jakob og Jan. Johannessen omtaler Jakob Weidemann som en sjelefrende og som en indre samtalepartner mens han omarbeidet boken.

Det er blitt en stor og vakker bok. Den representerer et verdig minne over Jakob Weidemann, der maleriene fra hans siste utstilling i 2002 settes inn i en smakfull ramme gjennom fargevalg og layout. 31 kapitler dekker de fleste sider av livet – for-eldreskap, parforhold, utroskap, karrierejag, lederskap, lege-pasient-forholdet, sorg, tap, død.

Et gjennomgangstema er: Hvordan beholde verdigheten og selvrespekten når det stormer i og rundt deg. Boken er befriende fri fra helsisme, dvs. alt vi *bør* gjøre for å holde oss sunne og friske.

Selv om kronologien i store trekk følger livsløpet, kan det likevel være vanskelig å finne tilbake til et tema. Teksten er springende og kapitteloverskriftene lite presise – de består ofte av ordtak eller verselinjer. Den er dessuten krydret med sitater av pasienter, forfattere, amerikanske presidenter, næringslivstopper etc.

Forfatteren fremstår litt som Askeladden som sa «jeg fant, jeg fant» og som først etterpå ser at funnene kan komme til nytte. *Kunsten å leve* er med andre ord ikke en bok om livsfilosofi som fagprofesjon. Boken er et personlig budskap om hva forfatteren har fått med seg av livsvisdom og livskunst gjennom livet.

I sitt slag fremstår boken som et overflødigshorn av levd erfaring – fra forfatterens eget liv og mennesker han har møtt, rikelig kombinert med visdomsord og sitater han har plukket underveis. Noe problematisk kan det bli at de menneskene forfatteren omtaler, nesten uten unntak ender opp med å vinne «prinsessen og halve kongeriket».

Videre viser det seg påfallende ofte at det «å stå oppreist inne i seg» (tittelen på et av de sentrale kapitlene i boken) også lønner seg når det gjelder å få innflytelsesrike posisjoner. Og god lønn (sic!). Men er det nå så opplagt at dette er resepten på det genuint gode liv? Mitt råd til barna mine vil i alle fall fortsatt stå ved lag: «Gå til den klassiske litteraturen, for eksempel Ibsens dramaer, Hamsuns *Markens grøde* eller Gabriel Scotts *Kilden* (som forfatteren ofte refererer til) når dere skal søke kunnskap om livet og de menneskelige utfordringer.»

Men når det er sagt: Jeg fraråder ingen å ha denne boken liggende på stuebordet. Den er estetisk og den optimistiske grunn-tonen og overskuddet kan være befriende i hverdagen.

Marit Hafting

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk
Voss sjukehus

Sykdomsdagboken – offentlig, personlig eller privat?

Waale RB.

Ikke sykemeldt fra livet

152 s, ill. Oslo: Akribe, 2008. Pris NOK 299
ISBN 978-82-7950-128-2

Forfatteren var 51 år, lektor i ungdomsskolen og en engasjert lærebokforfatter i KRL-fagene da hun ble syk i desember 1998. Hun gikk til lege i januar 1999, fikk

diagnosen kronisk myelogen leukemi i april, fikk cellegift og ble til slutt beinmargstransplantert med marg fra broren i desember 1999. Transplantatet «tok», og hun prøvde seg tilbake i jobb, men ble til slutt uføretrygdet pga. hyppige infeksjoner og utmattelse. Hun lever med dette sluttresultatet, holder foredrag og har skrevet denne boken som er basert på ringpermer, med kopier av alle prøveresultater, notater og epikriser pluss hennes egen dagbok.

Under lesingen merket jeg at jeg vekslet mellom to holdninger. Den ene var beundring for hennes og familiens kampvilje og kjempeinnsatsen for å stå løpet. Hun er et eksempel for andre, og hennes erfaringer, både de gode og de vonde, er viktige. De er til hjelp og trøst for andre pasienter og deres pårørende, og de er nesten en lærebok for leger og sykepleiere – «de hvitkledd», som hun kaller dem. Noen får rett og slett dårlig karakter av pasienten og læreren, fordi de roter og somler og ikke forstår seg på kommunikasjon og pasientenes følelser. De snakket til henne og ikke med henne. Andre får toppkarakter for faglig dyktighet og menneskelig empati. Derfor burde boken bli en lærebok for helsepersonell, særlig for dem som stiller med kronisk syke og deres pårørende. Den andre holdningen min var et sukk over enda en bok «om meg og sykdommen min» og over en selvopptatthet som egentlig burde være privat. Men jeg endte med den første holdningen. Dette er en god bok, og det er behov for den på to måter: Som en tommel opp for pasienter og deres pårørende: «Ikke gi deg!». Men og en pekefinger til helsepersonellet: «Vær effektiv og ikke glem empatien!»

Kapitlene er korte og greie, med gode overskrifter, og viktige punkter er understreket i små dikt som bryter opp teksten på en god måte. Forlaget har lagt stor omtanke i layout og trykk, og det er blitt en vakker bok. Det er mange store svart-hvitt fotografier av blomster, som åpenbart betyr meget for forfatteren, men kanskje ikke like meget for leserne.

Min konklusjon er at leger og sykepleiere

som arbeider med pasienter med alvorlige, kroniske sykdommer, særlig kreft, vil ha nytte av å lese og reflektere over denne boken.

Peter F. Hjort

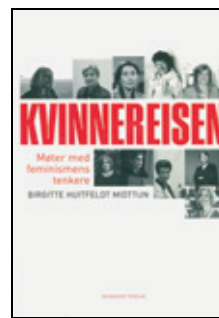
Blommenholm

De skriver og sier hva de vil

Midttun BH.

Kvinnereisen

Møter med feminismens tenkere. 269 s, ill.
Oslo: Humanist forlag, 2008. Pris NOK 298
ISBN 978-82-92-62237-7

Ti miniportretter av kvinner, komponert av et foto, en knapp biografi og en utdypende samtale med bokens redaktør, danner et metaportrett: Den skrivende kvinne. Hun skriver om og ut fra en kjønnset posisjon.

Hun reflekterer over

kvinnens språk og væren. Hun skriver og sier hva hun vil – og vil det hun sier og skriver. For øvrig er hun flerstemt.

Litteraturviter Birgitte Huitfeldt Midttun har valgt seg nettopp disse ti kvinnene som samtalepartnere ut fra et overordnet mål: å samle noen av de mest hørte, toneangivende, talende stemmer innenfor feministisk teori, filosofi og litteratur.

Hun har reist, ofte langt, for å kunne møte disse kvinnene, tenkerne, filosofene, poetene, psykoanalytikerne, språk- og litteraturviterne i ulike land og med ulik etnisk og språklig bakgrunn. Hun har reist til dem i fysisk forstand og sammen med dem i idéhistorisk og vitenskapsteoretisk forstand. Den felles reisen i feministisk teori har også samtidig vært en personlig erkjennelses- og læringsvei. Alt dette gjenspeiler bokens tittel.

Er nå et slikt «personlig» eller «feministisk» samtale- eller erkjennelsesprosjekt av *en eller annen* interesse for fagpersoner i medisiner? Ja, avgjort. De av oss som har oppfattet at man ikke blir født som kvinne, men at man blir det, knytter allerede egne forestillinger til navn som Julia Kristeva, Hélène Cixous, Luce Irigaray, Susan Bordo og Toril Moi. De av oss som har sin oppmerksomhet rettet mot kvinnesaksspørsmål som pornografi, prostitusjon, seksuell trakassering og vold mot kvinner, kjenner trolig allerede Martha Nussbaums filosofiske refleksjoner om muligheter for moralsk praksis i vår tid og Drucilla Cornells og Gayatri Spivaks analyser av betydningen av sosial klasse og globale, politiske